

פרשת שמות
גליון 195
• תשע"ח •

מסורתם של רבותינו

משנת חכמים

פטירת צדיקים • הרה"ג רבי שמעון ליפשיץ שליט"א

משנת היום

אופק רכסים

4:17	הדלקת נרות
6:43	זריחה
	סוק"ש:
8:26	מג"א
8:35	(מג"א 72)
9:14	גר"א
10:05	סו"ז תפילה (ב)
11:45	חצות
4:48	שקיעה
5:28	צאת השבת
6:00	ר"ת

להולכת השפעה זו, ושיתרבו הגדולים אשר בארץ, ואנו רואים שהמציאות הפוכה, הגדולים מסתלקים ומתמעטים וממילא גם ההשפעה מתמעטת, וזה היפך המציאות הראויה להיות לכאורה.

ומוכרח ומוכח מזה שאמנם הכמות גדילה אולם האיכות יורדת יותר ויותר, ומעט גרעון באיכות ממעט את ההשפעה הרבה יותר ממה שריבוי הכמות מצריך תוספת בהשפעה, ואפשר שגם זה טמון בפס' הנזכרים לעיל, שנפטרו בני הדור הקודם, וירדו ישראל במעלתם, ואף שנתרבו בכמות אבל נתמעטו באיכות, וממילא קם מלך שגזר גזירות על ישראל.

וכיון שכן שומא עלינו להתעורר לחזק את עבודתינו שתהא תמה ושלמה ככל האפשר, שיתרבה לא רק הכמות אלא גם האיכות, שהתורה והתפילה והחסד שהם עמודי העולם, יהיו לשם ד' ככל האפשר, ובוה גרום לריבוי ההשפעה ולקיום הצדיקים אשר בתוכינו.

והתעוררות זו חשובה היא עד מאוד דכבר כתב התולדות יצחק [ר' יצחק קארן, דוד הב"ר] במדבר פ"כ וז"ל "מי שאינו עושה הרגש בנפשו במיתת הצדיקים אינו מכפר לו, אבל צריך שיתאבל בלבו ויחשוב שמיתת צדיקים רעה גדולה לישראל, וינעו וישפיל גאותו ויהיה נחשב לעצמו כעפרא דארעא, ואיש אשר כזה יכפר לו מיתת הצדיקים, וכ"כ במדרש הזוהר דהא דקרינן ביומא דכפוריא אחרי מות שני בני אהרן, דמאן דמצטער על מיתת הצדיקים מעברין ליה חוביה", וכ"כ השל"ה מסכת תענית פרק תורה אור אות ק"ס "בוה מתורצים שני מאמרים דסתיי אהדדי. רז"ל אמרו (מו"ק כח). מיתת צדיקים מכפרת. ובפרק חלק (סנהדרין יג): אמרו צדיק אבד מהעולם רעה באה לעולם, שנא' 'מפני הרעה נאסף הצדיק', אלא לא קשיא, כשאין מתעוררים לתשובה רעה באה לעולם, וכשמתעוררים לתשובה אזי מיתתו מכפרת."

יה"ר שאכן נזכה להתעורר ולהתחזק ולהתקרב אל ד', ועי"ז נזכה לכפרה הגדולה של מיתת הצדיקים ונזכה לגאולה שלימה בבי"א.

מרובה בישראל", ודו"ק.

וכך הם דברי הגו"ב תניינא או"ח סי' צ"ד "לכבוד אהובי ידידי וחביבי, הרה"ג הגדול המושלם מאד בתורה ובמעשים טובים כבוד מוה' ישעיה ברלין לק"ק ברעסלא (הוא ניהו המוהר"י פיק זצ"ל), במכתבו כתב זה לי הרבה שנים נפלאות היא בעיני דטור וש"ע השמיטו הא דאמר ר' יצחק (רי"ה ט"ז) חייב אדם להקביל פני רבו ברגל וכו' יורנו בוה. והנלענ"ד דודאי מהאי קרא ילפינן דבשבת ו ח ו ד ש שיש בו

"ומעתה"

יש לנו להתבונן

בגודל האבידה אשר

איבדנו, דמלבד שנאבדו מאיתנו

אותם צדיקי עליון אשר הוא

אבידה גדולה שא"א לשער ולתאר

אותה, גם אבדנו וחסרנו מגודל

ההשפעה אשר השפיעו הם

עלינו ועל כל הדור

כולו"

תוספת שהרי יש בו קרבן מוסף יש מקום לקבל פני רבו שגם על הרב ניתוסף אז שפע להשפיע על תלמידו והה"ד ברגלים."

ומעתה יש לנו להתבונן בגודל האבידה אשר איבדנו, דמלבד שנאבדו מאיתנו אותם צדיקי עליון אשר הוא אבידה גדולה שא"א לשער ולתאר אותה, גם אבדנו וחסרנו מגודל ההשפעה אשר השפיעו הם עלינו ועל כל הדור כולו, ומאז אבדו לנו צינורות אלה, ודאי שנתמעט טובא השפעת הרוחניות לעולם כולו ולנו, וירדנו כולנו ממצבינו הקודם.

אולם קושיא גדולה יש לנו לשאול בוה, והיא הנקודה אשר רצינו לעורר עליה ואשר הזכרנו בפתח דברינו, דהנה עולם התורה בימינו לכאורה רק הולך וגדל, מתרבה הישיבות והכוללים, ומספר הבחורים והאברכים ובני התורה בכלל הולך וגדל, כן ירבו, וכיון שכן הרי ראוי היה שהשפעת הרוחניות לעולם רק תלך ותתרבה, ונצטרך עוד ועוד צינורות

"וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, ובני" פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד ותמלא הארץ אותם, ויקם מלך חדש על מצרים" - שנתחדשו גזירותיו. (שמות פ"א פס"ו)

הנה בשנים הספורות האחרונות איבד העולם בכלל ועולם התורה בפרט כמה וכמה מגדולי גדולי ישראל, מרנן הרב אלישיב זצ"ל, הרב עובדיה זצ"ל, הרב וואזנר זצ"ל, והרב שטיינמן זצ"ל, גם אנו במקומינו איבדנו בימים אלו שתי מרגליות נהדרות, מרן המשגיח זצ"ל, ומורתי חמותי הרבנית קלרמן ע"ה, ולענ"ד יש כאן ענין גדול וחשוב להתבונן בו ולהתעורר ממנו.

דהנה יש לנו כאן בארצינו את "מוביל המים הארצי", שהוא מוביל המים הראשי פה בארצינו הקדושה, וממנו מסתעפים צינורות ענק להביא מים אל הערים השונות, ומצינורות אלו מסתעפים צינורות להוביל מים אל השכונות השונות שבכל עיר ועיר, ומהם מסתעפים צינורות אל הבניינים, ומהם אל הדירות, ומהם אל החדרים, ומהם לכל ברו וברו יחידי.

ונראה שכן הוא דרך ההשפעה הרוחנית הבאה מלמעלה אל עולמינו זה, דהגדולים אשר בארץ המה הצינורות הראשיים, ה"מובילים הארציים", לקבל ולהשפיע השפעה זו לעולם, אשר הם משפיעים אל הרבנים אשר ומהם אל הרבנים שתחתיהם, ומהם הלאה והלאה עד כל אדם פרטי באשר הוא.

וכדחזינו בעובדא דאליהו הנביא (מלכים ב' ג) שבהגיע יום סילוקו אמרו בני הנביאים לאלישע תלמידו הידעת כי היום ד' אלקיך לוקח את אדוניך מעל ראשך, והיינו שידעו זאת בנבואה, ואח"כ כאשר עלה אליהו בסערה השמים, אמרו בני הנביאים לאלישע ילכו נא אנשי חיל ויבקשו את אדוניך פן נשאו רוח ד' וישליכהו באחד ההרים או הגאיות, ולא ידעו כי עלה אליהו השמים, ופי' רש"י שם "אפשר אמרו לו הידעת כי היום ה' לוקח את אדוניך ועכשיו נעלם מהם היכן הוא, מלמד מיום שנגנזו אליהו נסתלקה רוח"ק מן הנביאים ושוב לא היתה רוח"ק

לעילוי נשמת

הרי"ר דוד יואל בהר"ד
אברהם ז"ל

רכנו הג"ד רב בהר"ד צבי
הזקאל זצוקללה"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

להערות והארות
ולמשלוח חומר לעורך
בפקס: 153-4-653-1557

לתרומות והנצחות
בטל': 054-84-68706
ובמוקד "גדרים פלוס"
'קרן תורתנו' קוד 103

לקבלת העלון במייל:
Mishnatar@gmail.com

הרוזה שברזנו

שאדם זוכה, כיון שהדבר שהוא עוסק בו הוא כה גדול ומרומם, שהוא מצדיק סייעתא דשמיא.

אמרת המשנה

אמרות חכמה ומוסר מאת מרן המשגיח זצוק"ל

מקדים שלום

"מי שמברכים אותו בשלום ואינו עונה, ראוי לשאול אותו בדרך כבוד: הרי בעצם חייבים לענות שלום, מפני מה אינך עונה?"

כיסוד זה יש לומר גם לגבי זמן שראוי שתיתן בו סייעתא דשמיא, וכמו שאמרו בירושלמי ברכות (פ"ט ה"ה) "אם ראית דור שמתרפה מן התורה עמוד והתחזק

"וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי"

יש להתבונן, מדוע התורה סתמה ולא פירשה שמותיהם, היה לה לכתוב - וילך עמרם ויקח את יוכבד. מבאר המהר"ל, שבדרך כלל אמנם מנהגו של עולם הוא שהאבא הוא סיבה לבן, ואכן, אם עמרם היה סיבה להולדת משה, היה מקום לכתוב מי הוא אביו של משה, אבל כאן בהולדת משה, סיבת הולדתו הייתה לצורך גאולת ישראל, וזו היא הסיבה העיקרית בלידתו של משה רבנו ע"ה, משום כך, ואין טעם לפרט את שמותיהם.

החפץ חיים זיע"א אמר, שהגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל לא היה כפי ערך הדור, אבל הקב"ה שתל אותו לדורו כדי שיציל את הדור ולצורך טובת ישראל. וכן גם ייסד הרב דסלר זצ"ל, שיש שני סוגי סייעתא דשמיא, סייעתא דשמיא שאדם זוכה כי הוא ראוי לכך בגלל מעלתו ומעשיו, ויש סייעתא דשמיא

מישמר

שאלתיו לגבי משמר להיות ער בלילה לצורך לימוד - ואמר שזה לא בריא לא לישון, אבל מותר מדי פעם 'לגנוב לילה'.

אתה תלמד אותי?

פעם ספרתי לו על כך שראיתי באמצע תפילת י"ח ילד מרוקן את קופת הצדקה לכיסו, הוא דרש לדעת מי הוא. חוצפה הייתי בי ואמרתי שאני לא רואה את התועלת מסיפור זה. והוא צעק עלי כך שלפחות חצי ישיבה שמעה: 'אתה תלמד אותי מה זה 'לתועלת'?

תפילה מהירה

באחד הפעמים בהיותי ש"ץ בישיבה, כנראה שהתפללתי במהירות ובלעתי חלק מהמילים. אחר התפילה ניגש אלי המשגיח ואמר: התפילה לא היתה ברורה כל כך ולא שמעתי כמה מילים, אולי זה בגלל שאני לא שומע כל כך טוב...

כוונתם לטובה

בשיעור משניות הקבוע שהיה מתקיים לאחר תפילת מעריב בישיבה, סיפרו כמה מהמשתתפים, על חסידים מחוג מסוים, שמתוך שכל כל רצו לראות את האדמו"ר שלה, דחפו ונשבר שם חלון. אנו סיפרנו זאת כביקורת, שאין זו דרך. אך המשגיח נענה: כן, אבל כוונתם לטובה.

שלום בית

אחד ביקש ממני שאתלווה עימו למשגיח. הוא פנה למשגיח, "אני מבקש שהרב יברך אותי שאזכה לשלום בית". המשגיח במבטו הלבבי ענה כשעיניו לעומתו, "שלום בית לא עושים עם ברכות, בשיל שלום בית צריך להשתדל!"

בה ואתה נוטל שכר כולן" נטילת שכר כולן איננה מתייחסת רק כלפי השכר השמור לו לעולם הבא, אלא גם לסייעתא דשמיא שיקבל בעולם הזה, שיזכה ליותר ממה שהיה ראוי לקבל בזמן אחר אם עושה את אותו דבר. א"כ חבל מאוד, אמנם יש דור שמתרפה מן התורה, אולם מצד שני עלינו לדעת שאפשר מאוד להרוויח מהדור הזה, עמוד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולן.

"ויהי כי יראו המילדות את האלוקים ויעש להם בתים"

יש לפרש על פי מה שכתב הביאור הלכה (סי' א) בשם הראשונים, שאחת המצוות התמידות היא "את ה' אלוקיך תירא" שמי שבא דבר עבירה לידו, חייב להעיר רוחו ולתת אל לבו באותו פרק, שהקב"ה משגיח על כל מעשה בני אדם. וזה הכוונה 'ירא' שעוררו עצמם לזכור את הקב"ה, בכדי שיהיה להם כח לעמוד בנסיון.

נטפי עוגג שבת ויו"ט שטרם ראו אור מאת בעמח"ס 'לקח טוב'

משנת הלך

המשימה הנעלה של ריבוי כבוד שמו

עפ"י "עלי שור" ה"ב עמ' רפו

ראי יחזקאל בן בוזי.

הרשב"א מוצא את ההבחנה בשתי התקופות הנ"ל, בנוסח הקידוש של ליל שבת קודש. תחילתו היא בלשון נסתר "אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו", כל זה "זכרון למעשה בראשית". זוהי ראשית זמן ההסתר. בהמשך אנו אומרים בקידוש "זכר ליציאת מצרים", ומכאן ואילך הכל בלשון גלוי: "כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו, ברוך אתה ה' מקדש השבת".

מזמן יציאת מצרים, שבו בחר ה' בנו וקדש אותנו מכל העמים, אנו פונים אליו בלשון "אתה". בזה נוצר היחס המיוחד שבין הכלל ישראל להקב"ה. ממתן תורה נמשכה הקדושה עד חורבן בית ראשון, אחר כך השתמשו בבת קול שהיא מדריגה מסויימת ברוח הקודש. אנו ממשיכים כיום לפנות אליו יתברך בלשון "אתה", ואנו יודעים שהקב"ה קרוב אלינו ושומע ומקבל את תפילותינו.

עתה אנו מצפים לשלב השלישי של

בפתחו של ספר שמות אנו מתוודעים לתמורה גדולה ורבת משמעות, שחלה בבריאה. מאז בריאת העולם ועד התגלות הקב"ה למשה מתוך הסנה, היה הקב"ה בבחינת "א-ל מסתתר". ראשון המאמינים אברהם אבינו ע"ה, עשה כבדת דרך ארוכה כדי להבחין ב"בירה הדולקת" ולגלות בסופו של דבר "מי הוא בעל הבירה", כלשון חז"ל במדרש. וכדברי הרמב"ם (ריש הלכות עבודה זרה): "ולבו משוטט ומבין, עד שהשיג דרך האמת והבין קו צדק מתבונתו הנכונה, וידע שיש שם אלוך אחד" וכ'.

כך נמשך ההסתר, ובכל התקופה הזו היה צורך להתאזר באמונה ולפקוח עין ולהתבונן, כדי להסיר את המסך המסתיר. זה היה המצב, עד הרגע שאמר משה "אסורה נא ואראה מדוע לא יבער הסנה". התגלות זו היוותה בשורה על חידוש גדול בהנהגת הבורא, כאן החלה תקופת ההנהגה הגלויה. מכאן ואילך זכינו לגילויים רבים, כגון עשר המכות, קריעת ים סוף, והשיא - מעמד "אתה הראית לדעת", בעת מתן תורה. הנסים הגדולים המפורסמים האלה, איפשרו אפילו לשפחה, לראות מה שלא

ההתגלות, בגאולה העתידה איננו זקוקים לזה מצד האמונה, אולם כואבים אנו את כבוד שמים המתחלל. ועל כן נקוה לראות מהרה בתפארת עוזו יתברך, ביום שבו יכירו וידעו כל יושבי תבל את היות ה' אחד ושמו אחד. הכמיהה לריבוי כבודו יתברך צריכה למלא את כל ישותנו, ולכוון את צעדינו בכל מעשינו.

בין שפע הסיפורים הגדולים השופעים והולכים בשבועות אלו, אודות רבינו הגדול מרן הגר"א זצ"ל, מתגלגל הסיפור הבא: רבינו חיבב מאד את הסיפור שסופר ע"י ר"י ליפשיץ מזכירו של הגאון ר' יצחק אלחנן זצ"ל אודות הגר"א אלחנן והצמח צדק ועוד גדולי ישראל אשר הגיעו לעיר פטרבורג בירת רוסיה בימים ההם, כדי לעסוק בעניני הכלל. ומכיון שהימים היו סמוכים ליום הכיפורים, נאלצו להשאר שם ביום הקדוש.

הם בחרו להתפלל במנין של קנטוניסטים, אשר שירתו שנים רבות בצבא הרוסי. כשהגיע זמן תפילת נעילה סברו הרבנים שעל אחד מהם לגשת לפני התיבה. אולם הקנטוניסטים הצביעו על אחד מבני

איזהו הגיבור ♦ הרב יעקב אשר

מזה התעלפתי.

נמצאנו למדים מהו כוחו של הרגל לא טוב וכמה צריך להשמר ממנו, אולם לפי"ז נוטים לחשוב שהרגל הוא דבר שלילי ושיש להזהר ממנו, אך צריך לדעת שכח ההרגל הוא גם כח חיובי ונצרך מאוד לעבודת ה', לדוגמא אם אדם התרגל להגיע לתפילה קודם הזמן עד שהדבר נעשה אצלו כטבע שני מרוב שהורגל בדבר, ולעומתו חברו לא הורגל בכך וכל פעם מגיע בזמן אחר, וכי נחשוב שהשני טוב מהראשון שהרי יש אצלו התחדשות והתרגנות לעומת הראשון שהורגל בדבר ולא נתון לשינויים. ודאי שלא, שאין זה נחשב ל"מלומדה" אלא להפך שהראשון קנה קנין בנפשו להגיע קודם הזמן לתפילה, ובעצם כל עבודתנו בחיים היא להתרגל ולהתלמד בקיום המצוות ולהפוך כל מצוה ומצוה ממצב

במקצת וכבר לא היתה לו את אותה עוצמה וחוזק וזעזוע ולהפריד ביניהם כמו בפעם הראשונה לכן רק שאלו "למה תכה רעך", כלומר שכעת אני מבין שיש מציאות של מריבות בעולם רק תסביר לי על מה אתה בא להכותו.

ובענין כח ההרגל, ישנו מעשה בת"ח גדול שעלה לארץ ישראל וסבר לתומו שבארץ אין חילולי שבת והנה בשבת הוא ראה חילול שבת ומיד התעלף, ובשבת אחרת הוא ראה שוב חילול שבת אך לא התעלף מיד, אלא כעבור מספר דקות התעלף. וכששאלוהו לפרש הדבר הסביר ואמר, כשראיתי בפעם הראשונה חילול שבת לא יכלתי לסבול זאת שיהודי יחלל שבת ולכן מיד התעלפתי, אולם בפעם השניה כשראיתי חילול שבת, חשתי שאיני מתעלף וכעבור מספר דקות כשחשתי שעדיין אינני מתעלף,

נאמר בתורה "ויהי בימים ההם, ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו... ויך את המצרי ויטמנהו בחול, ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך" (ב, יא-יג)

וצריך להבין מה השינוי שקרה למשה בין היום הראשון כשראה איש מצרי מכה איש עברי שהוא מיד הרגו לבין היום השני כשראה שנים נצים שהוא רק שאל את המכה למה תכה רעך, מדוע משה לא אחזו בידיו בחזקה שלא יכה.

ונראה לומר שהואיל ועד עתה משה רבינו גדל בבית פרעה וראה רק גינוני מלכות ולא ראה אנשים רבים וא"כ כשראה ביום הראשון את המצרי שמכה איש עברי הוא מיד נדרך שלא יכל לסבול זאת, לכן הרגו למצרי, אבל ביום השני כשראה שנים נצים הוא כבר התקרב

של מתלמד למצב קבוע ויציב עד שזה יהי' חלק ממנו. וזה מה שאנו מבקשים בתפילה, שתרגילנו בתורתך.

וכמו שאם אדם יתרגל לעשות חסד וישקיע בזה עד שזה יהפך אצלו לדבר שבשגרה ולא ירגיש קושי בעשיית חסד אלא להיפך הוא ירגיש קלות ושמחה בקיום המצוה, הרי שהוא הכניס עוד מצוה לסל של ההרגל ובכך יזכה לקיים את המצוות כתיקנן, נמצא שכח ההרגל הוא נצרך מאוד לקיום התורה והמצוות.

ומה שאמר הנביא "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה", הכוונה שקיימו את המצוות בלי חיבור ובלי לב רגיש וחי אלא עשו הכל רק לשפה ולחוץ וזה ההרגל שהוא שלילי, אולם אם אדם מתרגל לקיים את המצוות באופן קבוע ותמידי ועושה הדבר עם כל ליבו ונפשו הרי ששכרו רב ואשריו בזה ובבא.

גידוני הלכה
שתנעוררו
ונתלבנו בבי
מדרשא

משנת
הלכה

אין מסרבין לגדול ♦ הרב אריה יבדייב

המשך מעמ' קודם

החבורה כאחד שמן הראוי שהוא היה הש"ץ. הם נימקו זאת בגבורה עילאית שעמד בה האיש, כאשר עבר עינויים גדולים מאד, ובכל זאת לא המיר את דתו. כאשר קרב האיש אל הרבנים הרימו חבריו את חולצתו, ולעין כל התגלו חברות וצלקות לרוב, אשר העידו על הסבל שסבל.

כאשר ניגש האיש לפני התיבה, פתח ואמר: רבש"ע על מה מתפללים יהודים ביום הכיפורים? על בני, חיי ומזוני. אנו המתקבצים כאן אין לנו בנים, וכפי הנראה גם לא היו לנו ילדים. באשר לבקשת החיים, הרי טוב מותנו מחיינו בתנאים הקשים בהם אנו נמצאים. גם פרנסה איננו צריכים, כי הצאר מספק לנו מזון. לא נותר לנו אלא לבקש בקשה אחת ויחידה- "יתגדל ויתקדש שמייה רבא".

אמר מרן זצ"ל על עצמו. בנים יש לי ב"ה, זכיתי למשפחה מפוארת. גם בחיים זכיתי מאת ה' שהעניק לי אריכות ימים מופלגת. כמו כן מזון לא חסר לי, על כך בקשתי ותחינתי היא על דבר אחד, שה' יזכני לגדל את שמו הגדול ולהרבות בכבוד שמיים.

את זה גם אנו יכולים לבקש ולהתוות את דרכנו בחיים לאור המשימה הנעלה הזו. ובכך נסלול את המשך הדרך שהחלה במעשה בראשית ונהיתה גלויה יותר ביציאת מצרים ומתן תורה ונגיע במהרה לגילוי הגדול במהרה בימינו אמן.

בו גסות ושררה יהיה מותר לסרב לו, ואתי שפיר דמשה סרב לקבל השררה על עמי", ושו"ר באחרונים שכתבו ליישב ע"ז הדרך.

אמנם עדיין ק"ל להקב"ה לא רק שהוא גדול ממשה אלא הוא ג"כ בעה"ב על כל באי עולם, וכל מה שאומר לך בעה"ב עשה ואפ"י במילי דשררה כמבואר בתוס' דלעיל (וה"ד במשנ"ב סי' קע"ט ס"ק טז), וא"כ לא היה למשה לסרב. אח"כ ראיתי במג"א (שם אות י') שהקשה דהלא אחר שאמר להם ר"ה דכל מה שיאמר לך בעה"ב עשה למה שוב שאלוהו אודות הכוס שקבל מיד, הלא כבר אמר להם דכל מה שיאמר בעה"ב עשה, וכתב ליישב דאף שהוא מחויב לעשות דברי בעה"ב מ"מ דרך ארץ הוא שסרב מעט עד שיפצרו בו, משא"כ בהא דאין מסרבין לגדול שצריך להסכים מיד, ולכן שאלוהו למה קיבל הכוס מיד ואילו להסב על המיטה לא הסכים מיד ע"כ.

ולפי"ז אעפ"י שהיה משה חייב להסכים לדברי ה' שהוא בעה"ב, מ"מ היה צריך לסרב מעט. ועדיין קשה מהפסוק ויחר אף ה' במשה, על מה כעס ה' הלא משה עשה כדבעי. וי"ל דחרה אפו היינו הפצרה של בעה"ב, והראיה דאח"כ כתיב

"ויאמר בי אדוני שלח נא ביד שליח, ויחר אף ה' במשה וגומר" (פ"ד, פסוקים יג'ד')

וא"ת כיצד סרב משה לבקשת ה', הרי קי"ל דאין מסרבין לגדול? ובתלמוד (בי"מ פז.) למדו דין זה מתשובות המלאכים לאברהם וללוט. דאילו גבי אברהם שאמר למלאכים "ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו" והשיבו מיד "כן תעשה כאשר דברת". וגבי לוט כאשר אמר להם "סורו נא אל בית עבדכם ולינו ורחצו וגליכם" השיבו אותו "לא כי ברחוב נלין, ויפצר במאוד וגו'", וא"ר אלעזר מכאן שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול.

ויש להשיב ממה שאמרו בס"פ כיצד צולין דרב הונא ב"נ כשהגיע לבית רנב"י כיבדוהו להסב על המטה דרך חשיבות והסכים משום דכל מה שיאמר לך בעה"ב עשה, וכן כיבדוהו בכוס של ברכה והסכים משום דאין מסרבין לגדול ע"ש בגמ'. ובתוס' שם כתבו דהטעם שלא אמר ר"ה אין מסרבין לגדול גם על כך שכיבדוהו להסב על המיטה, משום שהוא דרך גסות ושררה, אלא דמטעם כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה היה צריך להסכים ע"כ. ולפי"ז כל מקום שיאמר הגדול לקטן לעשות דבר שיש

"וילך משה וכו'" וס"ל כריב"ק דהחרון אף לא עשה רושם. ומדברי המג"א יוצא שאחר הפצרה עושים דברי בעה"ב, וקי"ל מהגמ' לעיל עם לוט שקטן לאחר הפצרתו ג"כ נענים לדבריו, א"כ בעה"ב וקטן שוים בזה, וזה לא מסתבר.

והמהרש"א שם הקשה למה לא השיב ר"ה על הכוס שהביאו לפניו כשם שהשיב על המיטה דכל מה שיאמר לך בעה"ב עשה ואין צורך בטעם חדש דאין מסרבין לגדול, ותירץ דאה"נ יכל להשיב כל מה שיאמר לך בעה"ב אמנם העדיף להשיב טעם הלכתי שלמדו בגמ' מפסוקים ולא מהל' דרך ארץ, ומשמע מדבריו שבעה"ב וגדול שוים, וזה הפך דברי המג"א (וע"ע אלי"ה). ושו"ר בברכ"י שהבין כך בדברי המהרש"א והכריע כמותו. וכ"כ בד"ח פ' כל הבשר (אות צב) דלא יסרב כלל לבעה"ב יעו"ש. גם המשנ"ב לא הזכיר דברי המג"א ודילמא לא ס"ל.

רק לפי"ז קשה למה סרב משה, ואולי י"ל דס"ל כשיטת ר"י דהחרון אף עשה רושם וניטלה הכהונה ממשה וניתנה לאהרון כדאי' בזבחים (פג). וברש"י עה"פ, וע"ע פרשב"ם שם, ואה"נ לא היה למשה לסרב.

אוכל מתוך פסולת

"וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ" (א, יב)

הנה פשוט דברי הפסוק שלמרות העינוי שנבע מהחשש של "פן ירבה", בפועל היה "כן ירבה" ולא זו בלבד שלא התמעטו ע"י העינוי, אלא אדרבה ברכם ה' בריבוי גדול.

ורבינו האוה"ח הק' מפרש שהריבוי לא רק שהיה למרות העינוי אלא מחמת העינוי. וז"ל: וכאשר יענו אותו כן ירבה וגו' מה יערב נעימות הכתוב על פי מה שפירשו בוהר (ח"ב צה) בפסוק עת אשר שלט האדם באדם לרע לו (קהלת ח ט), כי באמצעות העינוי והצרות תתברר בחינת הטוב מהרע, ותסמך אל חלק הטוב, ותתברר בחינת הרע מחלק הטוב ותסמך אל בחינת הרע, וב' פרטים אלו רמוזים באומרו לרע לו, והוא עצמו שאמר הכתוב וכאשר יענו אותו כן, כשיעור העינוי היו מוציאים ומבררים חלק הטוב ומתרבה חלק הטוב וכן יפרוץ. או ירמוז "וכן יפרוץ" שהיה נפרץ ממנו חלק הרע שהיה דבוק בו והוא הצירוף אשר צרף ה' אותם בכור הברזל במצרים. עכ"ל.

ביאור דבריו שדוקא ע"י הצער והעינוי נתברר הטוב מתוך הרע, וכשיעור העינוי כך התרבו ופרצו לרוב.

והנה הרמב"ן (במדבר ג יד) ביאר את ענין מיעוט מספר שבט לוי וז"ל: וזה תמיה איך לא יהיו עבדיו וחסידי ברוכי ה' כשאר כל העם. ואני חושב, שזה חזוק למה שאמרו רבותינו (תנחומא וארא ו) כי שבטו של לוי לא היו בשעבוד מלאכת מצרים ובעבודת פרך. והנה ישראל, אשר מררו המצריים את חייהם בעבודה קשה כדי למעטם, היה הקב"ה מרבה אותם כנגד גזרת מצרים כמו שאמר (שמות א יב) וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ. עכ"ל. אמנם האוה"ח שם הקשה על דברי הרמב"ן עפ"י מאמר חז"ל (ב"ר עט א) שאמרו לא מת יעקב עד שהגיעו ישראל לכלל מספר ששים ריבוא. והנה דבריו אינם עולים לכאורה בקנה אחד עם דבריו בפרשתו, שהרי אם התרבו ישראל בזמן יעקב שהוא טרם תחילת השעבוד, א"כ אין קשר בין העינוי לבין הריבוי.

ולבאר הענין בדרך אפשר ע"פ מש"כ רבינו בסוף פרשת תולדות (כח ה)

הקדושה ששם היתה ושם נמצאת, וסגולת הוצאתם הוא המרור אשר מררו את חייהם, ואילו לא היה המהירות שהוציאים ה' היו חוזרים ומשתקעים בוררים ומתבררים, והוא מאמר התנא ואלו לא הוציא וכו' עדיין וכו' והיינו עבדים לפרעה וכו'. עכ"ל. ומוכח מהדברים שלא רק עצם לידת בני ישראל היתה הבירור של הטוב, אלא אחר שנולדו ע"י המרור נתברר הטוב שבהם ונפרד הרע ממנו.

ומעתה י"ל שהריבוי היה בימי יעקב, אלא שאח"כ נשתעבדו כדי לברר הרע הדבוק בהם. וכן משמע מדברי רבינו (בראשית מו ג) וז"ל: ולזה תמצא שאמרו ז"ל שלא מת יעקב אבינו עד שראה ס' רבוא יוצאים. אותם ס' רבוא נתענו שם אחר כך, ונצרפו בכור הברזל בעוני מצרים ויצאו מזוקקים.

ושבט לוי אף שלא התרבה יתכן שנתברר אפילו בלא שעבוד, וכעין מש"כ רבינו (ויקרא כה ט) שאם לא היו חוטאים ישראל לא היו יוצאים לגלות, ומ"מ מכח קדושתם בלא חטא היה הבירור נעשה ממקומם בארץ הקודש.

שהקשה מה הטעם לגלות בכנען למרות שאין שם נשמות גרים להחזירם לקדושה, ותירץ ע"פ הקדמה כי יש שני מיני ניצוצי הקדושה שבויים בקליפה - האחד נשמות יקרות שיוצאות באמצעות הלידה כאברהם וכשרה וכרבה ורחל, וכנשמת רבי חנינא בן תרדיון שיצאה משכם עם דינה, וכמו רות ממואב וכנעמה מעמון וכאונקלוס הגר וכדומה. והמין השני הוא טוב מעורב ברע כ"כ שאין לו מציאות ליפרד ממנו, אלא ע"י יסורים וצער, שבאמצעות דבר זה תהיה נפרדת הקדושה וחוזרת לשורשה. ובגלות שאין בה גרים, ענינה הוא להפריד את הרע שדבוק בישראל, ע"י צער ויסורים.

ולפי"ז י"ל שלא העינוי גרם שיתרבו ישראל, אלא נתרבו ישראל כדי שאח"כ ע"י שיתייסרו יפרד הרע מעליהם, וככל שיתרבו יותר כך יהיו יותר חלקים מבוררים וטובים. וכן נראה מדברי רבינו לקמן עה"פ על מצות ומרורים יאכלוהו (יב ה) שפירש את הכרח שלשת הניסים יחד, וכ' שם: כי גוי גדול עצמו שהוציא ה' ממצרים הם בחינות ניצוצי

משנת המעשה

מעשים נחמדים המעוררים ליראת ה'

בין אדם להברו

באחד הימים נסעתי למירון כדי להתפלל על ציונו של רבי שמעון בר יוחאי, ובקשתי רחמים על בתי הבוגרת, כשיצאתי מהמערה, אני שומע בחוץ צעקות.

נגשתי מיד לשם, וראיתי שאשה צועקת על אדם מבוגר, והוא עומד ושותק.

מיד נגשתי אליו, ואמרתי לו, תרחם עלי, יש לי בת קרוב לגיל שלושים, ועדיין מחפשת את זיווגה, והגאון רבי חיים אמר לי לבקש ברכה מאדם ששותק. הלה בירך אותי.

שאלתי אותו על מה היו הצעקות, ואמר לי, נסעתי עם אשתי לכאן להתפלל וסכמתי אתה על השעה שבה נפגש כדי לנסוע חזרה.

יצאתי בשעה הזו, ואשתי לא יצאה, ולכן המתנתי כאן עליה, ולפתע פתחה האשה עלי בצעקות למה אני עומד ליד העזרת נשים וכו', וככל הנראה הצעקות היו כדי שתושע, ואכן תוך תקופה קצרה בתי התארכה.

מצליחה, העוול הגדול שעשית לי, עדיין פעפע בי.

לפני כשנה בערב ראש השנה [תשע"ז] זה היה הפעם הראשונה שהצלחתי למחול לך, כשסגרה את הטלפון נזכרה האמא, רגע, מיד לאחר ראש השנה הציעו את השידוך לבתנו שהיתה תקועה כאילו ללא סיבה, ומיד השידוך נסגר, וכעת גם נסגר המעגל למה השידוך התעכב.

*

הנעלבים ואינם עולבים

סיפר הג"ר שלמה מילר, סיפר לי יהודי, שבתו בת כבר התקרבה לגיל 30, ועדיין לא מצאה את זיווגה, הוא הלך לבקש ברכה מהגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, ורבי חיים אמר לו שיבקש ברכה מאדם שמבזים אותו ושותק.

כידוע שלא כל יום רואים אנשים שמבזים אותם, ולכן המתנתי כמה חודשים שהזדמן לי אדם כזה, כמובן שלא התפללתי שיבזו איזה אדם בגללי, אבל בכל זאת אולי יתמזל מזלי.

השיבה האמא, אם כן אנחנו היינו חברות טובות בעבר, עד ש...

כשהאמא שמעה את שמה, החוריה כולה עד שבתה רצה להגיש לה כסא כי חשבה שהיא הולכת להתעלף, ובראשה התחיל לעבור המקרה החמור שאירע עם חברתה רחל.

כשהיו בחורות צעירות הם היו חברות טובות בלב ונפש, ורחל היתה מאד אהובה בכיתה ובלשון הבנות קוראים לזה 'מלכת כיתה', כמה בנות שזה שלא מצא חן בעיניהן, החליטו שצריכים להוריד את המלכה, אך איך עושים זאת, הרי רחל היא אהובת הכיתה, הם התחברו לחברתה הטובה, וסכסכו ביניהן, ולא עוד אלא ששדלו אותה להוציא שם רע על רחל, ואכן קרנה של רחל ירד פלאים, ואין מנחם לה, כל זה עבר בראשה של האמא כשקבלה את הטלפון מרחל.

כעת היא שומעת את רחל אומרת לה, תדעו לך, שמאז כבר עברו למעלה מארבעים שנה, ותמיד כשמגיעים ימים הנוראים אני מנסה למחול לך, ואני לא

עד שירצה את חברי

סיפר הג"ר שלמה מילר שליט"א, שמעו מבעל המעשה שיש לה בת חלקה ללא שום בעיות, וגם לא היה מאד בררנים, וכל הצעה שהגיע שנשמעה סבירה הסכימו עליה, ובכל זאת הבת שלהם נתקעה, וכל שידוך שעמד לפני גמר נתקע באיזה שהוא שלב.

כמובן שהצער של ההורים היה גדול, וצערה של הבת היה יותר גדול, אבל כל מי שידע מהמקרה נודו בראשם, זה גזירה מן השמים אין שום הסבר טבעי למקרה הזה.

לפני כשנה הבת שכבר הגיעה לגיל 32 התארסה בשעה טובה ומוצלחת, וכולם שמחו על השמחה, וכשם שלא ידעו למה התעכבה בשידוכין, כך גם לא ידעו מה קרה שפתאום הציעו שידוך, ובתוך זמן קצר הכל הלך למישרים והבת התארסה.

בערב ראש השנה תשע"ח, אמא של הכלה מקבלת טלפון, שלו' מדברת רחל, את עוד זוכרת אותי, לא בדיוק השיבה, לפני כארבעים שנה למדת בבית ספר זה, כן